

Impressie Leernetwerk Monitoring en Governance nationale parken

2 april 2026, Amersfoort

Op 2 april 2026 organiseerde het Nationale Parken Bureau in Amersfoort een bijeenkomst over monitoring en governance nationale parken. Ruim 30 vertegenwoordigers van nationale parken en partners namen hieraan deel. Aanleiding voor deze bijeenkomst was onder andere het verschijnen van twee rapporten:

1. Monitor Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030; eerste meting (2025) door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), in opdracht van het Ministerie van LNVN; [Beleidsmonitor eerste meting](#)
2. Governance in nationale parken in Nederland door bureau Wing, in opdracht van het Nationale Parken Bureau. [Inspiratierapport Governance Nationale Parken](#)

Programmamanager van het NPB, David van Zelm van Eldik, was dagvoorzitter.

Dit document bevat een impressie van de dag met opbrengsten, mede op basis van de gevoerde gesprekken. De sheets van de presentaties zijn te vinden op het besloten deel van de website www.nationaleparken.nl

-----

Monitoring nationale parken

Als eerste was Esther Rotteveel van LNVN aan het woord. Zij is samen met Loek Hesemans vanaf begin dit jaar dossierhouder bij het Ministerie voor de nationale parken.

Loek schetste vervolgens het proces rond de monitors m.b.t. het beleidsprogramma nationale parken: de beleidsmonitor en de nog op te zetten monitor voor de beleidsregel (basisvereisten nationale parken).

Wat betreft de laatste is recent advies gevraagd aan de Adviescommissie Nationale Parken¹ o.l.v. Rijksadviseur Noël van Dooren om mee te denken over de indicatoren voor deze monitor. Verwacht wordt dat medio dit jaar de eerste meting zal starten.

Clarinda Duim en Tamsin Aufderheijde van RVO lichtten vervolgens het eindrapport van de eerste meting beleidsmonitor toe. Enkele noties:

- Bij de doelen 1 en 2 is niet gekeken naar effecten (bijvoorbeeld impact op de natuur), maar vooral naar plannen en voornemens, omdat het te vroeg is om effecten waar te nemen vanaf de start van het beleidsprogramma.
- Opvallend is dat bijna alle parken actief zijn rond de identiteit van het gebied en op één of andere manier samenwerken met boeren in het omliggende gebied.
- Bij doel 3 viel op dat 33% een bezoekersmanagementplan heeft, maar dat vrijwel alle parken inzetten op zonering etc. Effect van maatregelen op de natuur zijn lastig te meten omdat er geen zuivere oorzaak-gevolgrelatie is;
- Bij doel 4 is begrip 'samenleving' breed. De groep 'bewoners' is niet meegenomen in dit onderzoek;

---

¹ Deze commissie adviseert de Minister over statusaanvragen en uitbreiding nationale parken

- Doel 5: behoefte is geuit naar meer duiding over begrip 'eenheid'. Parken geven daarbij aan dat vaak al voldoende is te vertellen over het eigen park.

Met betrekking tot de follow up werd door de aanwezigen onder andere het volgende opgemerkt:

- Zinvol na te denken over goede timing tweede meting met het oog op evaluatie beleidsprogramma/opmaat nieuwe periode;
- Het bekendheidsonderzoek nog een keer herhalen (voorzien in 2027);
- Kijk ook naar hoe de omgeving het nationaal park ziet;
- De resultaten per park worden niet gedeeld door LVVN/RVO. David roept de parken op dit wel te delen met het NPB. Het zijn mooie voorbeelden die de maatschappelijke impact van de nationale parken staven. Dat kan dan worden gedeeld via de besloten digitale omgeving op www.nationaleparken.nl²;
- Behoeftte aan dataverzameling op het thema toerisme en recreatie. Denk daarbij ook aan de routenetwerkorganisaties;
- Brede benadering NP: natuurgebied en omliggend landschap. Meer focus naar buiten toe, grotere landschappelijke eenheid;
- Vergroten betrokkenheid samenleving via bijvoorbeeld mooie voorbeelden als Heuvelrug- en Duintuinen;
- Suggestie om een kort filmpje te laten maken dat het stelsel/eenheid van nationale parken verbeeldt.

Daarna werden ideeën verzameld m.b.t. de behoeftes die nationale parken hadden aangegeven in de gesprekken met RVO:

Suggesties die werden gedaan:

- o Beter gebruik besloten omgeving website nationaleparken.nl
Er is een besloten omgeving; NPB zal daar breder bekendheid aan geven
- o Onderlinge bezoeken (voorbeeld Oosterscheldeweek) en/of visitaties
Oproep aan allen om bijeenkomsten/uitnodigingen te delen, bijvoorbeeld via website nationaleparken.nl
- o Betrekken jongeren
Oproep aan nationale parken
- o Meer PR door bijvoorbeeld een artikel of gezamenlijke campagnes
NPB neemt dit mee en bespreekt het met SNP
- o Meer gebruik social media.
NPB zet social media al in, ook diverse parken doen dat.
- o Onboarding nieuwe gemeentelijke bestuurders/raadsleden
Bijv. factsheet met informatie over de nationale parken.

² Accountgegevens zijn beschikbaar via de coördinator/secretaris van het nationaal park.

Governance

Els Wouda van Bureau Wing gaf als aftrap voor dit onderwerp een korte presentatie over aanpak en resultaten van het onderzoek dat zij hebben gedaan naar de governance van de nationale parken in Nederland. De volgende aanbevelingen werden gedaan:

- Geen *one size fits all*: governance afhankelijk van context en ambitie. De voor- en nadelen van verschillende modellen staan beschreven in het rapport;
- De governance is geen doel op zich, maar ondersteunt doelrealisatie (ambitie);
- Evalueer periodiek of governance nog aansluit bij fase en doelen;
- Een gezamenlijke stip op de horizon. Ambitieplannen, visies of handvesten zorgen voor richting, verbinding en inspiratie;
- Borg samenwerkingsafspraken en zorg voor goede onboarding bij wisselingen;
- Leg capaciteit en inzet vast in bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst;
- Maak heldere, langjarige afspraken over financiering en resultaten. Bij voorkeur voor de lange termijn;
- Het succesvol betrekken van de omgeving vraagt om een investering in tijd, middelen en visie.

In het gesprek dat hierop volgt wordt het volgende opgemerkt:

- Good governance is toch een vereiste voor nationale parken; ook om je te kunnen verantwoorden;
- Behoeftte aan minimeisen voor 'good governance';
- De governance van nationale parken is vaak breder dan in de modellen is aangegeven. Ook het bredere netwerk, de informele ruimte van het nationaal park valt eronder.

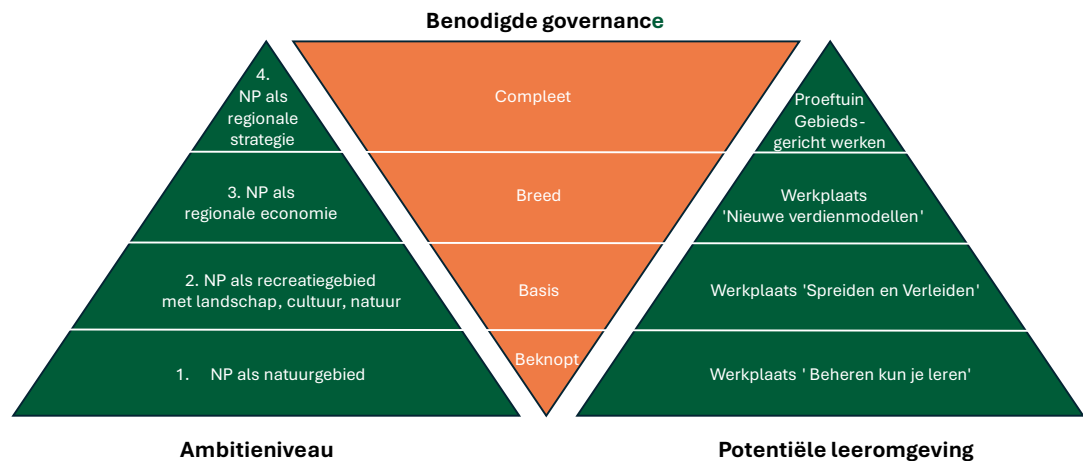

Overhandiging governance-rapport aan Jan van de Venis, waarnemend voorzitter SNP

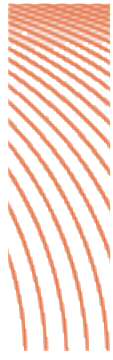
Vervolgens wordt dieper ingegaan op de ambitieniveaus van de nationale parken en de randvoorwaarden die binnen de governance nodig zijn om deze ambitie te realiseren. Naarmate het ambitieniveau stijgt, verbreden de doelstellingen en neemt de complexiteit van de governance toe. Ambitieniveau 1 (het nationaal park als natuurgebied) vormt de basis van het bestaan van elk park; vanuit dit niveau kan verdere ontwikkeling plaatsvinden.

Ambitieniveaus nationale parken i.r.t. governance & leren

De nationale parken zijn gevraagd welk ambitieniveau zij voor zichzelf zien en wat minimaal nodig is om dit niveau te bereiken. Uit de gesprekken komen de volgende inzichten naar voren:

- De meeste parken positioneren zichzelf op ambitieniveau 2 of 3.
- Voor ambitieniveau 1 is in ieder geval nodig: financiële middelen, de aanwezigheid van een terreinbeherende organisatie binnen de governance, betrokkenheid van andere natuurorganisaties.
- Bij ambitieniveau 2 of hoger duidelijk maken dat het park meer is dan N2000 of NNN alleen, dat het gaat om meer dan natuur en dat er ontwikkelkansen zijn.
- Ambitieniveau 2 heeft een bredere doelstelling dan natuur, er is dan ook een bredere samenwerking nodig. Dit vraagt om verbinding tussen overheden en gebiedspartijen, ook buiten het natuurdomein, binnen de governance. Daarnaast zijn een samenwerkingsovereenkomst tussen betrokken partijen, structurele basisfinanciering, een gezamenlijke visie of doelstellingen en werkgroepen nodig.
- Bij verschillende parken is een ontwikkeling geweest of gewenst van ambitieniveau 2 naar 3. Deze beweging kenmerkt zich binnen de governance vooral door een verbreding van het netwerk aan partners. Voor ambitieniveau 3 is een *'gunfactor'* nodig: om buiten de formele grenzen van het park te opereren, is draagvlak en vertrouwen nodig van onder andere provincies, gemeenten en andere stakeholders. Goede gesprekken en actieve relatieopbouw dragen daaraan bij. Daarom is het zinvol om samen te werken in een groter gebied dan alleen de formeel begrensde gebieden.
- Voor ambitieniveau drie moeten er aanvullende dingen geregeld worden in de governance, succesfactoren die worden benoemd: Een sterke positionering van het park binnen de provincie, duidelijkheid over zowel de formele parkgrenzen als het bredere samenwerkingsgebied, een actieve communicatiestructuur die stakeholders betreft, bijvoorbeeld via presentaties aan gemeenteraden, het betrekken van een ondernemersplatform, het ontwikkelen van een gedeeld beeld van het 'waarom' met

partners. Naast visiedocumenten spelen ook bredere, gezamenlijke verhalen zoals een landschapsbiografie een rol. Op dit niveau ligt de kracht van het park in het functioneren als verbindend, niet-politiek platform. Op dit niveau ligt de kracht van het park in het functioneren als verbindend, niet-politiek platform.

- De stap van ambitieniveau 3 naar 4 brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Zo hebben nationale parken formeel geen beslissingsbevoegdheid op het gebied van ruimtelijke ordening en ontbreekt het vaak aan voldoende uitvoeringskracht binnen de bestaande structuur.
- Succesfactoren voor ambitieniveau 4 zijn onder andere het functioneren als proeftuin, het initiëren van regionale samenwerkingen (zoals een regiodeal) en het stimuleren van bottom-up bewegingen in het gebied.
- In de praktijk overlappen ambitieniveaus 3 en 4 deels, doordat beide niveaus zich richten op activiteiten buiten de formele parkgrenzen en bijdragen aan bredere maatschappelijke opgaven.

Pitches over inspirerende voorbeelden

Het middagprogramma bestond uit vier pitches over inspirerende voorbeelden en in relatie tot governance.

Gezondheid (Rick van Meel, NP De Maasduinen)

Nationaal Park De Maasduinen is met het thema ‘gezondheid’ aan de slag gegaan. Aanvankelijk was daar geen draagvlak voor, maar allengs ontstond het inzicht dat ook op dit vlak maatschappelijke meerwaarde ligt voor het nationaal park. Inmiddels is er een aparte werkgroep Gezondheid en Natuur.

Uitdaging is wederkerigheid. De natuur betekent veel voor de mens, maar wat betekent de mens voor de natuur. Maar ook welke bijdragen van bijvoorbeeld verzekeraars komen ten goede aan de natuur? De wil is er dit verder te verkennen en uit te bouwen en daartoe de juiste partijen te verbinden.

Kansen liggen er bij het Integraal Zorgakkoord dat voor het gebied is afgesloten. Maar ook werd gewezen op de Nota Ruimte als kans (gezonde leefomgeving).

Natuur aan tafel (Rodny Stolk, NP Duinen van Texel)

Nationaal Park De Duinen van Texel heeft bij vergaderingen de ‘natuurstoel’ geïntroduceerd. Aanvankelijk werd dit met enige scepsis ontvangen, maar inmiddels wordt het algemeen aanvaard. De rol van de voorzitter is in deze belangrijk. Hij/zij moet zorgen dat partijen via deze stoel niet hun eigen belangen inbrengen, maar dat het ‘neutraal’ blijft.

De ervaring is dat de sfeer van overleggen anders wordt; het werkt verbindend.

Opgemerkt werd dat door alleen al de natuur te benoemen in een vergadering er energie kan ontstaan. Het heeft misschien vaak het frame van zweverig, maar benoem vooral de schoonheid of verbreed het begrip natuur naar toekomstige generaties.

Financiën (Georgette Leltz, NP Hollandse Duinen)

Nationaal Park Hollandse Duinen werkt als netwerkorganisatie, waarbij de gebiedspartners zorgdragen voor financiering en uitvoering van projecten. De (kleine) werkorganisatie van het park jaagt aan en verbindt partijen maar voert niet zelf uit.

Wel helpt deze te zoeken naar mogelijkheden en verbinden zij kennis en waar mogelijk routes naar subsidies.

Bij Hollandse Duinen zijn er verschillende type partners. Van besturingspartners die relatief meer (financieel) bijdragen tot overige partners.

Alle partners hebben de overtuiging dat je het gebied om het beschermde natuurgebied N2000) nodig hebt om de kwetsbare natuur te beschermen. Zo ziet de provincie ook (delen van) het gebied als proeftuin voor gebiedsontwikkeling.

Gebiedsopstellingen (Mark Waaijberg, namens NP Nieuw Land)

In Nationaal Park Nieuw Land is ervaring opgedaan met gebiedsopstellingen. Dit is één van de systemische werkvormen die de 'onderstroom' van gebiedsprocessen zichtbaar en voelbaar maken. Het onderzoeken van verborgen dynamieken in het gebiedsgericht samenwerken waren een vervolg op de samenwerkingsovereenkomst en bedoeld om meer inzicht te krijgen op de vragen zoals voor welk probleem is het gedoe dat we ervaren tussen partijen een oplossing?. Een gebiedsopstelling is een werkvorm waarbij ieders rol wordt herkend en erkend. En om te realiseren dat het gaat om geven en nemen en om het insluiten van alles wat erbij hoort om gedoe te voorkomen. Want gedoe komt altijd ergens vandaan. Het systemisch onderzoek via gebiedsopstellingen heeft de samenwerking versterkt. Het beste werkt het als je deelnemers een andere positie laat aannemen en niet zichzelf vertegenwoordigen.

Meer info is te vinden op www.gebiedsopstellingen.nl

